

schrijvers, die de verhouding van den gonococcus ten opzichte van de kleuring volgens GRAM hebben genoemd, deze bij de opsomming der hoofdkenmerken geheel verzwijgen. Verwonderen zou het ons zeer zeker, indien ook op dit punt overeenkomst verkregen was. Ook meenen wij, dat VAN CALCAR en GÖTTE te veel waarde hechten aan het algemeen bekende feit, dat bacteriën, die ettering verwekken, intracellulair kunnen liggen. Of hebben de schrijvers eenig vermoeden, dat de phagocytose bij hun hondenproef op één lijn is te stellen met de nog steeds onverklaarde eigenschap van gonococci om in cellen te liggen? Dat deze laatste in die cellen zwellen (zoals de beschreven staphylococci-stam), is ons niet bekend.

Tenslotte moeten wij er op wijzen, dat een modern bacterioloog bij de bespreking der specificiteit bestaande biologische reacties niet mag verzwijgen. In een algemeen geneeskundig tijdschrift neergeschreven mocht dit op vele lezers den indruk maken, dat zij voor de bewuste bacteriesoort niet bestaan. Wij achten dit misverstand juist hier mogelijk, omdat prof. VAN CALCAR in zijn eerste artikel 1) (Specificiteit, verwantschap en pathogenese) over de biologische reacties van andere bacteriesoorten met nadruk spreekt. DE CHRISTMAS heeft nl. een gonotoxine bereid met een specifieke reactie op menschen en dieren. Ook is het ons bekend, dat van Engelsche zijde op het bestaan van overeenkomstige receptoren van gonococci en den diplococcus intracellularis is gewezen.

's- Gravenhage,
24 September 1908.

G. VAN HOUTUM.
L. POLAK DANIELS.

STATISTIEK VAN ZIEKTEN ONDER HET SPOORWEGPERSONEEL.

Geachte redactie!

Vergun mij een aanvulling te geven tot het verslag der vergadering van spoorwegartsen op 17 Sept. te Amsterdam in uw laatste nummer. Ik zou het zeer betreuren, als de meening ingang vond, dat de leden der vergadering de bedoelde enquête overbodig vonden. De enquête geldt echter niet alleen beroepsziekten onder het spoorwegpersoneel, die, zoals wij van onze oostelijke en westelijke burens hebben geleerd, niet voorkomen, maar een statistiek te helpen maken van alle ziekten waargenomen bij genoemd personeel in een zeker tijdsverloop.

Ik acht het een gelukkig verschijnsel, dat de medewerking der Nederlandsche geneesheeren is ingeroepen, en zou het zeer betreuren als dit tevergeefs geschiedde.

Wat Duitschers en Franschen op dit gebied reeds hebben gedaan, behoef ik hier niet op te noemen, doch gaarne geef ik een voorbeeld van het nut van dergelijke statistieken. Op het congres voor hygiëne te Berlijn in 1907 deelde dr. E. SCHWEDTEN mede, dat, volgens opgave van dr. ZEITLMANN uit München, onder het werkplaatspersoneel een zeer hoog cijfer ziekten voorkwam; bij nader onderzoek bleek, dat een gedeelte van het net, waar de dienst geriefelijker was ingericht, veel gunstiger cijfers opleverde. Een verandering der dienstregeling gaf terstond het gewenschte resultaat.

1) Dit tijdschrift, 1 Aug. 1908, II, 5.

Een tweede voorbeeld; een onderzoek van de gevallen van zenuwlijden leerde, dat dit bijna uitsluitend voorkwam bij erfelijk of in familie belasten. Aan de keurende geneesheeren werd nu verzocht, zeer streng te zijn in hun oordeel omtrent deze minderwaardige personen.

Met dankzegging voor de verleende plaatsruimte,

Amsterdam, 30 September 1908.

Uw dw. collega,
Dr. G. WALLER.

BERICHTEN.

BUITENLAND

BERLIJN. — Kunstmatige fecundatie voor den rechter.

Reeds in 1884 heeft een Fransche rechtbank een uitspraak moeten doen in verband met een poging tot kunstmatige bevruchting. Een arts had voor een mislukte poging het bescheiden bedrag van 1500 frcs. gerekend, en zijn cliënt daarvoor gerechtelijk vervolgd. Zijn eisch werd afgewezen, omdat de door hem bewezen dienst in strijd was met de natuur en zulk een handeling, werd zij misbruikt, gevaar voor de maatschappij zou kunnen opleveren. In anderen zin is onlangs door het Deutsche Reichsgericht beslist. Een dame had een kind gekregen, en haar echtgenoot, onbewust van de mogelijkheid van zijn vaderschap, wilde het niet erkennen. De moeder eischte gerechtelijk erkenning, bewerende, dat zij zich, buiten weten van haar echtvriend, kunstmatig met diens sperma had bevrucht. Het Oberlandesgericht oordeelde, dat het kind, evenals in gevallen van natuurlijke bevruchting, als echt moest worden beschouwd, zolang niet was bewezen, dat het onmogelijk van den beweerdten vader kon afstammen. Een rechtsgeleerde schreef nu in de *Deutsche med. Wochenschr.* 1908 n°. 12, dat hij zich met dit oordeel niet kon vereenigen, omdat kunstmatige bevruchting zijns inziens „in strijd is met de waardigheid van het huwelijk” en omdat het Burgerlijk Wetboek een kind onecht verklaart, als het zijn leven niet kan te danken hebben aan cohabitatie met den echtgenoot der moeder; deze onmogelijkheid nu was hier in confesso. Prof. J. SCHWALBE acht dit standpunt bekrompen. Physiologisch is men de afstameling van hen, die de spermacel en de eicel hebben geleverd, waaruit men is ontstaan. Overigens kent hij practisch weinig beteekenis toe aan de kunstmatige bevruchting; hij heeft zelf in twee gevallen pogingen daartoe gedaan, zonder gevolg. In één geval bestond impotentia coeundi bij den echtgenoot, die zelf het sperma voor de bewerking leverde. In het andere was de echtgenoot volkomen impotent, en wenschte hij liever, dat zijn vrouw een kind kreeg, dan dat een vreemd kind werd aangenomen. Een derde persoon was bereid tot medewerking, maar na vijf proeven stond de vertooning allen tegen. Gelukkig kreeg de vrouw later een spruit langs natuurlijken weg. In hooger beroep heeft nu het Reichsgericht beslist, dat wel een kind, op natuurlijke wijze ontstaan, ter wille van de vrede in het gezin, moet genieten van den eisch, dat niet de wettigheid, maar de onwettigheid van zijn geboorte moet worden bewezen, maar dat een beweerdte kunstmatige bevruchting,